

America's Role in Russia's 2022 War vs. Ukraine and Changing it into a War of Attrition

Mahdi Nasr¹

Received:2024/08/25
Accepted:2024/09/14

Research Article

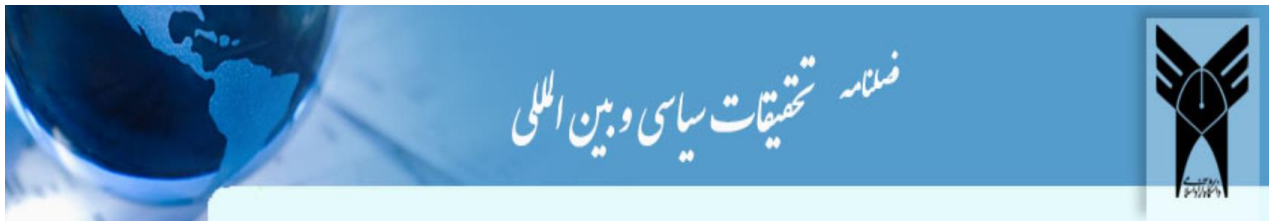
Abstract

It seems that the main cause of Russia's 2022 war in Ukraine is America's greed, breach and sabotage in Ukraine's politics. The other ones are the predominance of individualistic and hedonistic spirit among Ukrainian people and politicians, corruption among rulers, execution of the World Bank's economic policies in the country, lack of belief in a transcendental ideology and being trapped in racism. NATO's wrong policies after Ussr's collapse, distortion of facts by the empire of mainstream medias, and Western obstructionism in the process of peace agreements have transformed Ukraine into an unsolvable problem. In spite of myriad weapons given to Ukraine by the West, Russia already has the upper hand and, in the new international order, could prevent Nato expansion toward its borders and convert Ukraine into a rump and non-functional state. In the status quo, there is no chance of a stable peace agreement. In the distant future, at some point, the two parties might come to a ceasefire, which will lead to a frozen conflict. The United States wants to decrease the power of Russia's army on Ukraine's battlefield, wreck its economy, and degrade its ranking in the hierarchical order of international politics.

Keywords: NATO, Russia, United States, Ukraine, Zelensky

Nasr, M. (2024). America's Role in Russia's 2022 War vs. Ukraine and Changing it into a War of Attrition. *Journal of Political and International Research*, 16(60), pp.1-16.

¹ Assistant Professor, Political Science Department, Payamenoor Univesity, Tehran, Iran. mahdinasr@pnu.ac.ir

نقش آمریکا در شروع جنگ روسیه علیه اوکراین در سال ۲۰۲۲ میلادی و تبدیل آن به جنگی فرسایشی

مهدی نصر^۱

مقاله پژوهشی	تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۳
--------------	---

چکیده

جنگ سال ۲۰۲۲ روسیه در اوکراین یکی از تاثیرگذارترین وقایع بین‌المللی معاصر است که نظم جدید بین‌الملل و گذار به سوی نظام چندقطبی را انعکاس می‌دهد. هدف از نگاشتن این مقاله پاسخ به این سوال است که ایالات متحده آمریکا تا چه اندازه در برافروختن این جنگ نقش داشته و چگونه با دخالت در امور داخلی اوکراین از طریق انقلاب رنگی میدان در سال ۲۰۱۴ زمینه‌های اصلی جنگ را فراهم کرده است. عامل اصلی این جنگ، زیاده‌خواهی، خلف وعده و کارشکنی‌های آمریکا در امور سیاسی اوکراین بوده است. سیاست‌های غلط آمریکا و ناتو بعد از فروپاشی شوروی، قلب واقعیت توسط امپراتوری رسانه‌های جریان اصلی و کارشکنی آمریکا در روند مذاکرات صلح، جنگ اوکراین را تبدیل به موضوعی لاینحل کرده است. به رغم تجهیزات زیادی که غرب در اختیار اوکراین گذاشته و عدم موفقیت‌های اولیه‌ای که روسیه در این جنگ داشته، روسیه همچنان دست بالا را دارد و توانسته یکجانبه‌گرایی آمریکا را به زیر سوال ببرد، خود را به عنوان بازیگر تاثیرگذار جهانی مطرح کند، جلوی گسترش ناتو به سمت مرزهای خود را بگیرد و دولت اوکراین را به دولتی ناکارآمد تبدیل کند. در وضعیت فعلی جنگ، دولت آمریکا می‌خواهد توان ارتش روسیه را در اوکراین تا حد ممکن کاهش دهد، اقتصاد این کشور را به تباهی بکشاند و جایگاه روسیه را در سلسله‌مراتب قدرت جهانی فروکاهد.

واژگان کلیدی: آمریکا، اوکراین، روسیه، ناتو، جنگ ۲۰۲۲

نصر؛ مهدی (۱۴۰۳). نقش آمریکا در شروع جنگ روسیه علیه اوکراین در سال ۲۰۲۲ میلادی و تبدیل آن به جنگی فرسایشی. فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، شماره ۶۰، صفحات ۱۶-۱.

مقدمه

حمله روسیه به اوکراین در سال ۲۰۲۲ بار دیگر نشان داد که توان بشر در ویران کردن دنیایی که خود ساخته، حد و مرزی ندارد. بیش از نیم قرن پیش از این، فجایع جنگ جهانی دوم انسان اروپایی را واداشت تا درباره علت این شرارت مطلق تامل کند. متفکرینی همچون تئودور آدورنو^۱ و هانا آرنه^۲ تمام دغدغه خود را صرف آن کردند که بشر را از پای نهادن دوباره در آن مسیر بر حذر دارند. اما اشتباه آنها این بود که فقط حکومت‌ها و فرهنگ آلمان و ایتالیا را مقصر می‌دانستند و تقصیر و گناه آنها را هم تنها در «یهودستیزی»، «تمامیت‌خواهی»، «سیاست تهییج توده‌ها» و امثال آن خلاصه می‌کردند و از بقیه جنبه‌ها به خصوص عملکرد قدرت‌های بزرگ غفلت کردند. بر اساس همین استدلال، بعد از فروپاشی شوروی، گمان عوامانه این بود که آخرین سنگر مخالف‌رهای بشر در هم شکسته شده است. از این رو بسیاری از کشورها با استقبال از نظم امریکایی، ارزش‌های جامعه امریکا را با آغوشی باز پذیرفتند. رسانه‌ها و متفکران غرب نیز فرهنگ اومانستی خود را با رنگ و لعاب‌های مختلفی به خورد فرهنگ‌های دیگر دادند. اما جنگ اوکراین درست همانند جنگ یوگسلاوی، قتل عام رواندا، کوزوو، افغانستان، عراق، سوریه، لیبی، یمن و ... باری دیگر نشان داد این تصورات هیچ بهره‌ای از حقیقت ندارند. این جنگ نشان از تغییر ساختار معادلات قدرت در جهان دارد. جهان شاهد ظهور نظامی جدید از حیث ساختار روابط بین‌الملل و معادلات نظامی است که نشان از عاملیت و تاثیرگذاری دولت‌هایی مثل چین، روسیه و ایران در معادلات جهانی دارد. در طول کمتر از دو سال اخیر کمبود مواد غذایی و انرژی منجر به افزایش قیمت‌ها و گسترش گرسنگی جهانی شده است. بحران جهانی پناهندگان و بی‌خانمانی، بیرحمانه‌تر از قبل شده است. کارشناسان نظامی زیادی هشدار داده‌اند که هر چقدر بحران اوکراین طولانی‌تر شود ریسک وقوع واقعه‌ای اتمی بیشتر خواهد شد. (Nimark, 2022: 5) استراتژی بایدن مبنی بر تضعیف روسیه از طریق ارسال سلاح به اوکراین، عملاً این جنگ را تبدیل به جنگی نیابتی کرده است. بودجه‌های هنگفت دولت بایدن که چندین برابر بیشتر از بودجه ایالات متحده برای مقابله با تغییرات اقلیمی است و کمک شرکت‌های اسلحه‌سازی به دولت زلنسکی^۳ شاهدهی بر جنگ‌افروزی‌های امریکا در دنیاست که تبعات وحشتناکی برای جهان دارد. با احتساب اینکه بسیاری از منابع مالی و نظامی به صورت محرمانه به اوکراین ارسال شده است، تا زمان نگارش این مقاله، ایالات متحده حدود ۱۱۴ میلیارد دلار در چارچوب بودجه اضطراری برای حمایت از اوکراین و طرف‌های درگیر در این جنگ اختصاص داده است. فقط در زمینه سیستم‌های هوایی، انواع تجهیزات پاتریوت، موشک‌های زمین به هوای پیشرفته NASAMS، سیستم دفاعی هاوک، بیش از ۲۰۰۰ موشک ضد‌هوایی استینجر، سیستم‌های موسوم به خون‌آشام که قابلیت استفاده در برابر سیستم‌های هوایی بدون سرنشین را دارد، سیستم‌های مارس و ... (USfacts, 2024: 3)

روسیه، بر خلاف وضعیت کنونی‌اش، بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی کشوری غربگرا بود و در عرصه معادلات جهانی تقریباً در هر نزاعی با امریکا همراهی کرد. در بحران یوگسلاوی دخالتی به ضرر غرب نکرد، در جنگ افغانستان با امریکا همراه شد، در جنگ ۲۰۰۳ عراق در مقابل امریکا قرار نگرفت، در بحران سوریه در سال ۲۰۱۱ گر چه بشار اسد متحد روسیه بود، اما تا چند سال نخست آنچنان دخالتی به نفع او انجام نداد و حتی در اتهام استفاده بشار از سلاح‌های شیمیایی در کنار امریکا قرار گرفت و غرب با همراهی روسیه توانست سلاح‌های شیمیایی‌ای که تنها قدرت بازدارنده سوریه در برابر اسرائیل از نیمه دوم قرن بیستم به این سو بود را از این کشور خارج کند. اما اوکراین وضعیت کاملاً متفاوتی در ۳۰ سال اخیر دارد. در طی این جنگ، این کشور به کوره سوزان جنگ سرد جدید بین روسیه و امریکا تبدیل شده است.

فرضیه این مقاله این است که زیاده‌خواهی و خلف وعده مدام امریکا و عملیات پیچیده و کارشکنی‌های این کشور در سیاست‌های داخلی و خارجی اوکراین، علت اصلی وقوع جنگ اوکراین بوده است. در کنار این عامل اصلی به عوامل دیگر مثل روحیه فردگرایی مردم و حکمرانان این کشور، فساد دولتمردان، اجرای سیاست‌های اقتصادی بانک جهانی، نداشتن

¹ Theodore Adorno

² Hannah Arendt

³ Zelensky

ایدئولوژی قوی و مشخص در جامعه اوکراین و اینکه نیروهای نژادپرست از این خلاء ایدئولوژیک استفاده کردند و توانستند تاثیر زیادی در معادلات سیاسی بگذارند، بازی پیچیده و حرفه‌ای رسانه‌های جریان اصلی، روی کار آمدن سیاستمداران غیرحرفه‌ای و هنرپیشگان در اوکراین همه عواملی بودند که تکه‌های پازل امریکا در جنگ طلبی را تکمیل می‌کردند. این مقاله البته رویکردی اخلاقی به موضوع ندارد و بیشتر دنبال پاسخ به این سوال است که چرا چنین جنگی به وقوع پیوست؟ امریکا چه نقشی در آن رویداد داشت؟ علت جنگ داخلی ۲۰۱۴ چه بود؟ و آینده این جنگ چگونه خواهد بود؟

۱- روش و چهارچوب نظری

روش این مقاله از نوع توصیفی-تحلیلی است و سعی در تطبیق نظریه رئالیسم تهاجمی با واقعیت موجود دارد. رئالیسم به طور کلی معتقد است که اولاً دولت‌ها بازیگران اصلی در سیستم آنارشیک روابط بین‌الملل هستند و هیچ گونه اقتدار عالی‌ای فراتر از آنها وجود ندارد. هیچ داوری نیست تا دولت‌ها بتوانند هنگام منازعات به آنها رجوع کنند. همه دولت‌ها، با وجود تفاوت، توانایی نظامی تهاجمی دارند. رئالیسم به ما می‌آموزد که مهم‌ترین هدف دولت‌ها، بقای آنها یعنی حفظ مرزهای سرزمینی و حفظ استقلال دولت در فرایندهای تصمیم‌گیری خودش است. دولت‌ها بازیگران عقلانی هستند، یعنی توان تعیین استراتژی‌های تاثیرگذار برای حداکثر ساختن شانس بقای خود را دارند. بنابراین دولت‌ها از یکدیگر هراس دارند. زیرا در سیستم بین‌الملل، هیچ ملجا و ماوایی برای تظلم خواهی و دادخواهی و امید برقراری عدالت وجود ندارد. لذا تنها راه، افزایش قدرت است. در این وضعیت دولت‌ها تلاش می‌کنند توازن قدرت را به نفع خود برقرار کنند و از قدرت یافتن دیگر دولت‌ها جلوگیری کنند. یکی از ایده‌های رئالیسم ساختاری که در رئالیسم تهاجمی تداوم پیدا کرد و در این موضوع کاربرد دارد این است که «سیستم‌های چندقطبی در مقایسه با سیستم دوقطبی، استعداد بیشتری برای جنگ دارند؛ اساساً نظام‌های چندقطبی، خطرناک‌ترین نظام بین‌المللی هستند». (Waltz, 1964: 324) در نظام چندقطبی دولت‌ها بیش از پیش احساس خطر می‌کنند. بنابراین هم وارد ائتلاف‌های بیشتری می‌شوند و هم باید نیروی نظامی قوی‌تری داشته باشد. رئالیسم، وابستگی اقتصادی را عامل صلح نمی‌داند. رئالیست‌ها اعتقاد دارند که رفتار دولت‌ها در درجه اول تحت تاثیر محیط بیرونی و نه محیط درونی آنهاست. ساختار نظام بین‌الملل که همه دولت‌ها ناچار به رویارویی با آن هستند، شکل و شمایل سیاست خارجی کشورها را مشخص می‌کند. هر چند ممکن است که دولت‌ها با همدیگر همیاری داشته باشند، اما در نهایت منافع آنها با هم در تضام است. اما «رئالیسم تهاجمی، تنها بر بعد تدافعی بودن قدرت تاکید نمی‌کند، بلکه از این منظر، یک قدرت بین‌المللی باید تلاش کند که به قدرتی هژمون در نظام بین‌الملل تبدیل شود. قدرت‌های بزرگ به نحوی تهاجمی رفتار می‌کنند. زیرا برای بقای خود ناگزیرند از قبل قدرت بیشتری کسب کنند.» (Mearsheimer, 2014: 25) رئالیسم تهاجمی باور دارد که ساختار بنیادین نیروهای سیستم بین‌الملل بخاطر دغدغه امنیتی خودشان، به خاطر قدرت با یکدیگر رقابت می‌کنند. هدف نهایی هر قدرت بزرگ، حداکثرسازی سهم خود از قدرت جهانی و نهایتاً تسلط یافتن بر سیستم است. یعنی اینکه در عمل، دولت‌های قدرتمند به دنبال ایجاد هژمونی در منطقه خودشان هستند و در عین حال می‌خواهند اطمینان حاصل کنند که هیچ قدرت بزرگ رقیبی بر منطقه دیگری سلطه پیدا نکند. زیرا از نظر رئالیسم تهاجمی، هژمونی جهانی امکان‌پذیر نیست. جغرافیای وسیع دنیا مانع چنین امکانی است. برای یک قدر جهانی مهم آنست که به مناطق مختلف دنیا توجه داشته باشد: آسیای شرقی، اروپا، خاورمیانه و آفریقا، آسیا و امریکا. یک کشور وقتی به قدرت جهانی تبدیل می‌شود که در ابتدا بتواند به قدرت و هژمونی منطقه‌ای خودش تبدیل شود و در قدم بعدی اجازه ندهد کشورهای دیگر به هژمونی منطقه خود تبدیل شوند. بسیاری از جنگ‌های مدرن، حضور چین در امریکای لاتین، اهمیت خلیج فارس برای امریکا و نهایتاً جنگ روسیه و اوکراین را هم در همین چارچوب می‌توان تحلیل کرد. به این معنا که اولاً نظام روابط بین‌الملل در حال وارد شدن به مرحله چندقطبی است و این مساله ریسک برافروختن جنگ را بیشتر کرده؛ به دلیل اینکه قبلاً در نظام تک‌قطبی، قدرت‌های دیگر به جز امریکا توان بر هم زدن نظم را نداشتند. نتیجه مهم طبق نظریه رئالیسم تهاجمی این می‌تواند باشد که بازیگران صحنه روابط بین‌الملل، باید طبق قاعده نظامی که در آن حضور دارند عمل

کنند. مثلاً اگر امریکا در چارچوب‌های موجود و در حال شکل‌گیری همچنان بازی تک‌قطبی داشته باشد و بخواهد همزمان به روسیه و چین فشار وارد آورد مسلماً از ورطه پیروز بیرون نخواهد آمد. همین‌طور اروپا اگر متوجه نباشد که روسیه قدرتی منطقه‌ای و بلکه جهانی است و ناگزیر به ائتلاف با آنست، بسیاری از دستاوردهای اقتصادی خود را از دست خواهد داد.

۲- مرور پیشینه تحقیق

درباره این موضوع چندین مقاله به زبان فارسی منتشر شده. (نوروزی و دیگران، ۱۴۰۱: ۱۳۰) در *واکاوی جنگ روسیه و اوکراین از منظر امنیت هستی‌شناختی* به درستی به تهدید هستی‌شناختی روسیه اشاره کرده و آن را دلیل اصلی وقوع جنگ قلمداد کرده است. اما این مقاله شناسایی این تهدید از جانب روسیه را به عوامل هویتی و روایت‌های نادرست تاریخی کرملین از وضعیت موجود نسبت داده که موجودیت اقتصادی و امنیت فیزیکی روسیه را در معرض تهدید قرار داده است. این مقاله معتقد است که این تهدید وجودی و هستی‌شناختی اتفاقاً تهدیدی جدی است و روسیه روایتی نسبتاً واقع‌بینانه از این موضوع دارد. بنابراین فرضیه‌ای انتخابی این نوشتار در نقطه مقابل این مقاله قرار گرفته است. (محمدی، ۱۴۰۱: ۱۴۱) در *آثار و پیامدهای منازعه اوکراین و روسیه* به درستی به بحران‌های انرژی و غذا و پدید آمدن نظم بین‌المللی جدید در پی جنگ اوکراین اشاره دارد. نتایج این مقاله پیشفرض‌های این مقاله است و ما استدلال‌های این مقاله را در سطوحی دیگر ادامه می‌دهیم. اما از بعد واکاوی مسائل درونی اوکراین و نقش ایالات متحده دچار نقطه ضعف جدی است که قرار است مقاله پیش رو آن را جبران کند. (کریمی فرد ۱۴۰۱: ۱۸۵) در *هویت و ژئوپولیتیک؛ شرق‌گرایی و غرب‌گرایی در سیاست خارجی اوکراین*، این جنگ را به موقعیت ژئوپولیتیک اوکراین و عدم فهم نخبگان سیاسی از این موقعیت نسبت می‌دهد. اما موقعیت خاص ژئوپولیتیک و بافت چندگانه قومیتی را می‌توان به بسیاری از کشورهای دنیا نسبت داد. بنابراین عوامل دیگری که با این عوامل مزوج شوند تاثیرگذاری آن عوامل را مشخص می‌کنند. (شکوهی، سعید ۱۴۰۱: ۹۸) در *سوءبرداشت‌ها پوتین و جنگ ۲۰۲۲ اوکراین* پوتین را به سوءبرداشت در سه سطح برآورد قدرت خود و دشمن، نیت‌های خصمانه دشمن و واکنش‌های خصمانه دشمن متهم می‌کند. این تلقی همان تصویری است که رسانه‌های جریان اصلی در غرب سعی دارند به مردم القا کنند. در این مقاله سعی خواهیم کرد نشان دهیم که اتفاقاً پوتین هرگز دچار اشتباه راهبردی عمده در درک خطر اوکراین نشده و حداقل صورت مساله را درست دیده است.

۲-۱- انقلاب میدان در سال ۲۰۱۴ و تشدید دخالت‌های امریکا

اوکراین بعد از اینکه اثرات ضربه اقتصادی سنگینی که بعد از فروپاشی شوروی با اجرای سیاست‌های شوک‌درمانی بانک جهانی خورد را جبران کرد، در دهه ۲۰۰۰ به بعد کمی توسعه اقتصادی پیدا کرد. اما رئیس‌جمهور کوچما^۱ که تا سال ۲۰۰۵ بر سر کار بود به علت رسوایی سیاسی و فساد از قدرت کناره گرفت. در سال ۲۰۰۴ دو نیروی طرفدار غرب و روسیه وارد رقابت انتخاباتی شدند. در این مبارزات یانوکوویچ^۲، نماینده طیف الیگارشی طرفدار شرق، در برابر یوشچنکو^۳ پیروز شد. او بعدها پیوندهای تنگاتنگ اقتصادی خود با روسیه را تقویت کرد اما از سوی دیگر وارد مذاکره با اتحادیه اروپا برای پیوستن به آن شد. (usatoday, 2013: 3) وی هر چند مخالف عضویت اوکراین در ناتو بود، اما در حمله به عراق شرکت کرد، ۵۰۰۰ سرباز به عراق اعزام کرد که ۱۸ تن از آنان کشته شدند. (Army.mil, 2013: 7) در دور اول انتخاباتی که یانوکوویچ را در مسند قدرت نشانده، او رای مناطق شرق و جنوب روس‌زبان را کسب کرد و یوشچنکو رای مناطق شمالی و غربی از جمله کی‌یف را از آن خود کرد. یوشچنکو نتایج انتخابات را به زیر سوال برد و از همین لحظه جرقه شکاف داخلی و بین‌المللی در اوکراین زده شد. غرب از یوشچنکو و روسیه از یانوکوویچ حمایت کردند. هواداران یوشچنکو در کی‌یف به خیابان ریختند و انقلاب

¹ Kuchma

² Yanukovich

³ Yushchenko

نارنجی معروف رخ داد. به تبع آن دادگاه عالی اوکراین رای به انتخابات مجدد داد که در این دور، یوشچنکو با ۵۲ درصد آرا به پیروزی رسید. اما یوشچنکو، بلافاصله بعد از پیروزی، مثل کوچما به فساد مالی متهم شد. برای جبران این فساد، اقدامات زیادی برای ترمیم کابینه انجام داد که آخرین آن انتصاب یانوکوویچ به سمت نخست وزیر بود تا بلکه بتواند جامعه اوکراین را از این تنش اجتماعی نجات دهد و دو راس این شکاف را به هم بدوزد. یوشچنکو هیچ موفقیتی پیدا نکرد و در انتخابات ۲۰۱۰ به کلی آرای خود را از دست داد و عرصه را به رقابت بین یانوکوویچ و تیموشنکو^۱ واگذار کرد. در این انتخابات هم به رغم پیروزی نسبی یانوکوویچ، همچنان شکاف‌های اجتماعی به نحو پرننگی تقویت شدند. یانوکوویچ وعده داد که شکاف‌های سیاسی را التیام دهد. از طرفی پیوستن به اتحادیه اروپا را در اولویت قرار داد و از طرف دیگر پیوند سیاسی و اقتصادی را با روسیه تقویت کرد.

در سال ۲۰۱۲ حزب نئونازی اسووبودا^۲ توانست ۳۷ کرسی از ۴۵۰ کرسی از پارلمان را از آن خود کند. (osw.waw, 2012: 13) کشورهای غربی در ابتدا واکنشی منفی به اسووبودا نشان دادند و خواستار محروم کردن آن از حضور در صحنه سیاسی بودند. اما وقتی مشاهده کردند حضور این حزب در انقلاب «میدان» به نفع آنهاست ایدئولوژی نازی آن را کم‌اهمیت جلوه دادند و از آن حمایت کردند. آفت فساد اقتصادی و نژادپرستی در دامان اوکراین افتاده بود. فساد سیاسی مانعی بر سر راه پیوستن اوکراین به اتحادیه اروپا بود. یانوکوویچ امید به بستن پیمانی با اتحادیه اروپا داشت اما از طرف دیگر هم می‌خواست اتحادیه گمرکی اوکراین با بلاروس، روسیه و قزاقستان را هم تقویت کند. از طرفی اتحادیه گمرکی «ای سی یو» به رهبری روسیه پیشنهاد عضویت سریع به اوکراین می‌داد، از آن طرف هم اتحادیه اروپا شروط مفصلی قرار داده بود که اجرای آن دهه‌ها زمان می‌برد. یانوکوویچ در سال ۲۰۱۳ در آستانه امضای توافق با اتحادیه اروپا بود که در لحظه آخر با افکندن نظری بر قرارداد فهمید که اتحادیه اروپا در این قرارداد دسترسی وسیعی به بازارهای مالی خود بر اوکراین می‌دهد، اما برای اوکراین دسترسی محدودی به اقتصاد اروپا قائل شده بود. از این رو آن را امضا نکرد. (blogs.lse, 2022: 6) در سال ۲۰۱۴ صدها هزار نفر برای اعتراض به این عمل به «میدان»^۳ آمدند. دولت در پاسخ به این اعتراضات، وعده داد که در مذاکرات اتحادیه اروپا شرکت می‌کند. اما آنها خواستار پیوستن فوری اوکراین به توافق الحاقی اروپا بودند و توانستند در تلاش‌های بعدی ادارات دولتی را تسخیر کنند. معترضین با تحریک و حمایت اسووبودا لودری بزرگ را مصادره کردند و می‌خواستند حفاظ نرده‌های ساختمان‌های دولتی را از بیخ برکنند. حدود یک و نیم میلیون نفر اوکراینی به آنها پیوستند و حزبی افراطی به نام «یو پی ای» به خاطر عوام‌فریبی و اعمال خشونت در این اعتراضات خوش درخشید. حتی بعد از جنگ ۲۰۲۲ در تبلیغات دولتی اوکراین این حزب بدنام تبدیل به قهرمانی ملی شده است. (Kyivpost, 2022) دولت یانوکوویچ وارد جنگی داخلی میان نیروهای دولتی و معترضین سنگر گرفته در خیابان‌ها شده بود. در همین مرحله اول بود که ویکتوریا نولند و کاترین اشتون وارد اوکراین شدند و از معترضین حمایت کردند. این سرآغاز دخالت‌های وسیع امریکا در اوکراین بود.

یانوکوویچ ضمن مدارا با معترضین توافقی با روسیه امضا کرد و از آن کشور قول یک سوم تخفیف در گاز ملی و سرمایه‌گذاری ۱۵ میلیارد دلاری در اوکراین گرفت. اوکراین هنوز مذاکرات رسمی با «ای سی یو» را شروع نکرده بود و روسیه اعلام کرد که اوکراین می‌تواند به هر اتحادیه‌ای از جمله اتحادیه اروپا بپیوندد. اما معترضین دست از کار نکشیدند. دولت نخست وزیر میکلا آزوروف استعفا داد و وعده داد انتخابات مجلس را برگزار کند. اما معترضین باز هم راضی نشدند و ساختمان پارلمان را تسخیر کردند.

¹ Timoschenko

² Svoboda

³ Maidan

۲-۲-تشدید دخالت‌های امریکا در اوکراین و مرحله دوم انقلاب میدان

در همان زمان فایلی صوتی از ویکتوریا نولاند^۱ مشاور وزیر امور خارجه امریکا و جفری پیات^۲، سفیر امریکا در اوکراین در یوتیوب منتشر شد. آنها توافق کرده بودند که آرسنی یاتسنیوک^۳ را به عنوان گزینه پست نخست وزیری منصوب کنند و تصمیم گرفته بودند مطامع خود را مستقیماً با نماینده سازمان ملل در اوکراین در میان بگذارند و اتحادیه اروپا را از صحنه حذف کنند. بخش مهم سخنان ایشان درباره تقابل با یاناکوویچ و روسیه در اوکراین بود و اینکه هماهنگی‌های لازم با معاون رئیس جمهور جو بایدن در این رابطه انجام شود. (Reuters, 2022: 11) این سخنان نقشه معاون رئیس جمهور بایدن، و نه وزیر امور خارجه جان کری، برای تغییر رژیم در اوکراین را لو می‌داد. همان موقع مشاور ریاست جمهوری روسیه سرگئی گلاتسیف امریکا را متهم به حمایت مالی و تسلیحاتی از انقلابیون «میدان» کرد. او یادآور شد که روسیه و امریکا در یادبود بوداپست در سال ۱۹۹۴ در عوض تسلیم تسلیحات اتمی توسط اوکراین متعهد به تضمین امنیت ملی اوکراین هستند و در صورت ضرورت، روسیه ناگزیر به دخالت خواهد بود. (Macdonald, 2014: 24)

در فوریه ۲۰۱۳ گزارش شد که پلیس ضدشورش ۸۵ تن از معترضین میدان را به قتل رسانده و بسیاری را زخمی کرده است. اما بعداً شواهدی به دست آمد که بیشتر تیراندازی‌ها از طرف ساختمان‌های اشغال‌شده توسط معترضین به عمل آمده بوده و حتی ۱۸ تن از نیروی پلیس هم به قتل رسیده‌اند. شواهد معتبر حکایت از دخالت نیروهای اسووبودا در این حادثه داشت. دادستان کل اوکراین، اوله مخنیتسکی، بعد از ارائه گزارشی مبنی بر دست داشتن نیروهای معترض در قتل آن ۸۵ نفر به قتل رسید. (Britannica, 2020: 12) اما به هر حال این کشتار تاثیر خود را بر جای گذاشت و یاناکوویچ وعده انتخابات زودهنگام را به مخالفین و کشورهای آلمان، لهستان و فرانسه داد. اما برخی از سران معترضین به کمتر از استعفای یاناکوویچ رضایت نمی‌دادند. آنها به کاخ ریاست جمهوری حمله کردند و یاناکوویچ هم ابتدا به دونتسک و سپس به روسیه گریخت.

۳-تغییر رژیم

در ۲۷ فوریه ۲۰۱۴ پارلمان اوکراین آرسنی یاتسنیوک را به عنوان نخست وزیر انتخاب کرد؛ همان گزینه‌ای که نولاند و پیات پیشنهاد داده بودند. یاتسنیوک، چندین پست سیاسی مهم را به اعضای اسووبودا اختصاص داد. اما اعتراضات ضد دولت کودتا در مناطق شرقی و جنوبی اوکراین شعله‌ور شد و همزمان پارلمان کریمه اعلام فراندوم کرد و دولتمردان قبلی را از خاک خود اخراج کرد. مردم کریمه با اکثریت ۹۷ درصد از آرا خواستار استقلال از اوکراین و پیوستن به روسیه شدند. همانطور که پیش‌بینی می‌شد نهادهای ناظر غربی در اتحادیه اروپا و امریکا نتایج فراندوم را به زیر سوال بردند، اما ارتش اوکراین به راحتی از این منطقه عقب‌نشینی کرد و خواست فراندوم عملاً محقق شد. نظرسنجی‌ها و شواهد نشان می‌دادند که دولت کودتا هرگز حمایت اکثریت اوکراینی‌ها را به دست نیاورده بود، نکته‌ای که در رسانه‌های غربی هیچ اشاره‌ای به آن نمی‌شود. (Benjamin, 2022. 105)

در ۷ آوریل ۲۰۱۴ معترضین ضدکودتا در دونتسک به ساختمان‌های دولتی یورش بردند و جمهوری خلق دونتسک^۴ را برپا کردند و استقلال خود از اوکراین را خواستار شدند. چند روز بعد هم دقیقاً همین اتفاق در لوهانسک^۵ افتاد. دولت کودتا واکنشی خشن و سریع به این موضوع نشان داد و در این مناطق جنگ خیابانی خونباری میان طرفین به راه افتاد. در انتخابات بعد از کودتا در می ۲۰۱۴ پترو پروشنکو^۶ که به خاطر تجارت شیرینی و شکلات به «سلطان شکلات» معروف شده بود، پیروز انتخابات شد و احزاب افراطی مثل اسووبودا شکست سنگینی خوردند. (theguardian, 2014: 5) اما چون درگیری‌ها در دونباس زیاد شده بود، احزابی مثل اسووبودا از فرصت استفاده کردند، در منازعات حضوری چشمگیر داشتند و صحنه را به جنگی خیابانی

¹ Victoria Nuland

² Jeffrey Pyott

³ Arseniy Yatsenyuk

⁴ Donetsk

⁵ Luhansk

⁶ Petro Proshenko

تبدیل کردند. صحنه نبرد روز به روز تراژیک‌تر می‌شد. از روسیه و اوکراین سیل بیکران سلاح به دونباس سرازیر شد. داوطلبان روسی به نفع جدایی‌طلبان و داوطلبان غربی به نفع دولت مرکزی وارد جنگ داخلی شدند. در این مرحله دولت اوکراین با وضعیتی مواجه شد که اکثر دولت‌ها در وضعیت مشابه با آن مواجه می‌شوند. از یک سو بخشی از خاک کشور برای جدایی تلاش می‌کند و پشتوانه قوی مردمی دارد. از طرف دیگر ارتش ملی کشور حاضر به سرکوب مردم خود نیست. بنابراین دولت اوکراین به سراغ شبه‌نظامیان افراطی رفت تا با توان بیشتری جدایی‌طلبان دونباس را سرکوب کند. گردان نئونازی آزوف که از اسووبودا منشعب شده بود، بهترین گزینه برای سرکوب بود.

درباره گردان یا هنگ آزوف، مناقشه زیادی وجود دارد. آنها گروهی نئونازی هستند و به صراحت نژاد غیرسفید و اسلاوها را موجوداتی مادون انسان می‌دانند. بخش قابل توجهی از آنها به نئوپاگانیسم^۱ گرویده و مراسم آنها را با جدیت اجرا می‌کنند و حتی به رغم لاپوشانی سران این حزب از جمله شخص بلیتسکی، برخی از اعضای این حزب برای هیتلر جایگاهی الهی قائل‌اند. علیرغم اینکه رسانه‌ها برای اینکه ادعای پوتین مبنی بر نازی‌زدایی از اوکراین تایید نشود واقعیت‌های این گروه را انکار می‌کنند، اما گزارش‌های دقیقی از افراد جداشده از این گروه هست که عقاید غیرانسانی این گروه را تایید می‌کند. (youtube.com, 2022)

بعد از ماه‌ها نزاع خونبار در دونباس، دولت اوکراین در مینسک، پایتخت بلاروس، توافقی با روسیه، فرانسه و آلمان امضا کرد. مینسک یک شکست خورد و توافق مینسک دو در فوریه ۲۰۱۵ امضا شد. هر چند مینسک دو تا حدی جلوی جنگ داخلی را گرفت اما بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۲ حدود ۱۴۴۰۰ نفر کشته شدند که دست کم ۳۴۰۰ نفر از آنان غیرنظامی بودند. (commonslibrary, 2023: 23) علاوه بر مشکلات خارجی، وضعیت اقتصادی داخلی هم به تشدید این بحران کمک شایان توجهی کرد. دولت جدید شروط بانک جهانی برای اعطای وام ۴۰ میلیارد دلاری یعنی خصوصی‌سازی و کاهش کمک‌های دولت به اقتصاد را اجرا کرد. حقوق بخش دولتی و مستمری بازنشستگی قطع شد. اشتغال در بخش دولتی حدود ۲۰ درصد کاهش یافت و نظام سلامت و ۳۴۲ مورد از سرمایه‌گذاری‌های دولتی کاملاً خصوصی شدند. بودجه دولتی بخش آموزش حذف شد و ۶۰ درصد از دانشگاه‌های اوکراین تعطیل شدند. اینها همه بخشی از شروطی بودند که بانک جهانی و اتحادیه اروپا برای اوکراین تعیین کرده بودند. جان کلود یونکر رئیس وقت کمیسیون اروپا، اظهار داشت که پیوستن اوکراین به اتحادیه اروپا احتمالاً ۲۰ تا ۲۵ سال دیگر زمان می‌برد. (today.rtl, 2022: 34) در طی این به‌اصطلاح اصلاحات اقتصادی بین سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۶، اوکراین حدود یک چهارم از تولید ناخالص داخلی خود را از دست داد و در ردیف کوزوو و مولداوی از فقیرترین کشورهای اروپا قرار گرفت. (Intellinews, 2022) جنگ داخلی در لوهانسک و دونتسک هم که قلب صنعتی اوکراین بودند بر وضعیت بد اقتصادی اوکراین تاثیر مضاعفی بر جای گذاشته بود.

موضع رسمی امریکا حمایت از توافق مینسک دو بود. اما در عمل مخالف آن عمل می‌کرد. دولت اوپاما در مارس ۲۰۱۵، ۷۵ میلیون دلار سلاح و ۳۰۰ نیروی نظامی برای کمک به دولت اوکراین فرستاد. کانادا ۲۰۰ مستشار نظامی و بریتانیا ۷۵ نیرو به آن منطقه ارسال کردند. فرانسه و آلمان همچنان اجلاس‌هایی با اوکراین و روسیه برگزار می‌کردند تا به توافق مینسک جانی دوباره ببخشند. اما دولت امریکا و متحدین راست‌گرای پرورشکو کارشکنی می‌کردند. در نهایت پرورشکو در می ۲۰۱۸ رسماً، توافق مینسک دو را نقض کرد و عملیاتی نظامی را شروع کرد. خط مشی علنی دولت جدید امریکا یعنی دولت ترامپ در سیاست خارجی هم تقابل با روسیه و چین بود. ترامپ حتی بیش از اوپاما به این نزاع کمک کرد و محدودیت‌های ارسال سلاح به اوکراین را برداشت و انواع و اقسام سلاح را به گردان آزوف و گروه‌های افراطی ارسال کرد. (Martinez, Luis et al, 2022: 12)

¹ Neopaganism

۳-۱- فراهم شدن پیش شرط‌های حمله

زلنسکی کم‌دین معروف در انتخابات سال ۲۰۱۹ با شکست پروشنکو، به مقام ریاست جمهوری رسید. او پیش از آن به دولت کودتا، دخالت‌های اوایما، به حضور نئونازی‌ها در دولت و فساد اقتصادی دولتمردان کودتا شدیداً انتقاد وارد می‌کرد. زلنسکی در کمپین انتخاباتی خود وعده داد با دونباس صلح خواهد کرد، به مذاکرات صلح مینسک باز خواهد گشت و اتحاد از دست رفته کشور را باز می‌گرداند. زلنسکی هر چند در انقلاب میدان حضوری تمام‌قد داشت، اما پیروزی قاطع‌اش بر پروشنکو مدیون حمایت او از سیاست‌های صلح‌طلبانه‌ای بود که بیشتر یادآور سیاست‌های یانوکوویچ بود. در سیاست‌های داخلی هم وعده مبارزه با فساد و ایستادگی در برابر الیگارشی‌هایی همچون پروشنکو را داد. اما سیاست‌های اقتصادی نولیبرال مناسب برای رشد افرادی همچون پروشنکو را هرگز به چالش نکشید. زلنسکی مثل همه سلبریتی‌ها عادت داشت از بیرون سیاست را به تماشا بنشیند، هیچ مرام‌نامه، ایدئولوژی و برنامه‌ای منتشر نکرد و فقط بر اساس انتقاد به هر آنچه قبلاً بود رای آورده بود. اما به هر حال توافق کرد تسلیحات سنگین را از دنباس خارج کند، زندانی‌ها را تبادل کند، به لوهانسک و دونتسک خودمختاری بدهد و به مفاد توافق مینسک دو بازگردد. (Aljazeera, 2019: 2) اما زلنسکی هم مانند پروشنکو با مقاومت همان نیروهای افراطی مواجه شد و فهمید که امریکا هم هیچ حمایتی از اقدامات صلح‌طلبانه او نمی‌کند و به جای ایستادگی تسلیم آنها شد و با چرخشی صد و هشتاد درجه‌ای رهبران دنباس را تروریست خطاب کرد و دیگر در مذاکرات صلح شرکت نکرد. دولت او درباره حضور نیروهای روسی در دنباس اغراق می‌کرد در صورتی که گزارش‌های سازمان امنیت و همکاری اروپا کمک‌های روسیه را خیلی کمتر از آن برآورد کرده بود. (Benjamin, 2022: 146) ادعای دولت زلنسکی که او در حال جنگ نه با خود مردم دنباس بلکه با دولت روسیه است به بخش مهمی از روایت زلنسکی و متحدین امریکایی او و احزاب خشونت‌طلب تبدیل شد. در همین اوضاع هم امریکا نیروهای ناتو را به اوکراین اعزام کرد، پایگاهی مهم در یاروویف احداث کرد و آنرا مهم‌ترین پایگاه امریکا قرار داد. بریتانیا، کانادا و دیگر کشورهای ناتو هم به آن ملحق شدند. ناتو نیروی دریایی اوکراین را احداث کرد و ناوهای جنگی امریکا و بریتانیا را به دریای سیاه گسیل داشت تا با روسیه مقابله کنند. سازمان سیا هم گروه‌های مختلفی به مناطق شرقی اوکراین اعزام کرد تا نیروهای زلنسکی را در تک‌تیراندازی، ترور و خرابکاری آموزش دهند. (politico, 2022: 4) با این توصیف، روسیه به خوبی متوجه شد که ورود در این نزاع او را در معرض افزایش تنش و وسعت جنگ قرار می‌دهد و احتمال بکارگیری بمب اتم یا حداقل تهدید استفاده آن را تشدید می‌کند. امریکایی‌ها سلاح‌های مرگ‌باری به اوکراین فروختند و تحریم‌های تجاری و مالی سنگین‌تری بر روسیه وضع کردند.

۳-۲- حمله روسیه به اوکراین

بعد از انتخاب شدن بایدن به سمت ریاست جمهوری امریکا، ویکتوریا نولند با مسئولیتی مهم‌تر از قبل در ساختار سیاست خارجی امریکا ظهوری دوباره پیدا کرد. امریکایی‌ها با این بهانه که با ارتکاب این همه جنایت و خونریزی از مصیبتی بزرگ‌تر جلوگیری می‌کنند، در ارسال سلاح به اوکراین مصمم‌تر از قبل بودند. این دقیقاً یادآور جمله مشهور و قصاب‌مآبانه مادلین آلبرایت بود که مرگ نیم میلیون کودک عراقی را برای خلاصی از دست صدام ضروری می‌دید.

ناتو و اوکراین در ژوئن ۲۰۲۱ عملیات مشترک دریایی را با ۳۰ ناو و ۴۰ جنگنده در دریای سیاه برگزار کردند. روسیه مدعی بود در طی این مانور یکی از ناوهایش، خطری از جانب ناوی بریتانیایی را با پرتاب بمب دفع کرده است؛ امری که بریتانیایی‌ها قویاً تکذیب می‌کردند. در سپتامبر همان سال، ۱۵ کشور ناتو در عملیات مشترک نظامی در غرب اوکراین شرکت کردند. (csis.org, 2021: 35) زلنسکی هم مدام روی پیوستن به ناتو اصرار می‌کرد. روسیه بعد از سی سال دفاتر ارتباطی با این سازمان در مسکو را تعطیل کند.

روسیه از سال ۲۰۰۷ مرتباً هشدار داده که گسترش ناتو به سمت شرق، تهدیدی غیر قابل قبول برای روسیه است و می‌تواند منجر به واکنش شدید نظامی از جانب روسیه شود. این کشور همیشه به ناکافی بودن ناتو اشاراتی دقیق داشت و ایجاد چهارچوب

امنیتی همه‌شمولی برای حمایت از کشورهای اروپایی و روسیه را ضروری می‌دانست. در دسامبر ۲۰۲۱ روسیه پیش‌نویس دو معاهده دوجانبه امنیتی، یکی بین روسیه و آمریکا و یکی هم بین روسیه و ناتو را مطرح کرد. این دو معاهده هرگز معاهداتی تحکم‌آمیز و کاملاً به نفع یک طرف نبودند. آمریکا و ناتو به راحتی پیشنهاد روسیه را رد کردند و در مورد موضوعاتی از قبیل گسترش ناتو، قرار دادن سلاح‌هایی که قادر به حمل کلاهک هسته‌ای هستند در مرز روسیه، تسلیح اوکراین، بیرون آمدن از معاهده «قوای میان‌برد هسته‌ای» هرگز کوتاه نیامدند. (Pifer, 2021: 4)

مسئله توازن قوای هسته‌ای، مساله مهمی بود. آمریکا سیستم هشدار قوی ماهواره‌ای داشت که به آنها قدرت تشخیص واقعی یا غیرواقعی بودن تهدید هسته‌ای را ۳۰ دقیقه قبل از شروع می‌داد. اما روسیه سامانه‌ای مشابه نداشت و بر رادارهای مستقر در زمین اتکا داشت که قدرت پیش‌بینی‌شان تنها تا ۱۵ دقیقه قبل از حمله بود. در ضمن آمریکا هر چقدر تجهیزات اتمی‌اش را به مرزهای روسیه نزدیک‌تر می‌کرد قدرت پیش‌بینی روسیه بیشتر کاهش می‌یافت. (Kristensen, et al. 2017: 56) پیشرفت آمریکا در تکنولوژی سلاح‌های هسته‌ای به این کشور توان وارد کردن ضربه اول را علیه روسیه می‌داد. روسیه قبل از حمله به اوکراین تمام سعی خود را برای حل و فصل دیپلماتیک مساله با آمریکا به کار گرفت. پوتین در سخنرانی‌ها و موضع‌گیری‌های رسمی‌اش قبل از حمله بارها به درستی تاکید کرد که اوکراین به «سنگر» ناتو در برابر روسیه تبدیل شده و این مساله برای امنیت کل منطقه اوراسیا بسیار خطرناک است. (en.Kremlin, 2021)

روسیه در نهایت در ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ به اوکراین حمله کرد. این حمله تبعات وحشتناکی برای اوکراین داشت. میلیون‌ها نفر بی‌خانمان، پناهنده و تبعید شدند. نیویورک تایمز در گزارش خود، تعداد کشته و زخمی‌ها را قریب به پانصد هزار نفر می‌داند. (nytimes, 2023: 4) می‌توان حدس زد که این آمار در زمان نگارش این مقاله بسی بیش از این تعداد بوده است. اوکراین در پاسخ به این حمله، حکومت نظامی اعلام کرد، تمام مردان بین ۱۸ تا ۶۰ سال را به جنگ اعزام کرد، باز هم از غرب درخواست سلاح کرد، فعالیت تمام ۱۱ حزب مخالف (غیر از اسوویودا و دیگر احزاب افراطی) را ممنوع اعلام کرد و مثل روسیه تمام رسانه‌های مستقل را تعطیل کرد تا «سیاست واحد خبری» را اجرا کند.

اولین تلاش برای صلح در روز دهم مارس روی داد. وزرای خارجه روسیه و اوکراین با وساطت ترکیه در آنتالیای ترکیه دیدار کردند و برنامه‌ای ۱۵ ماده‌ای برای صلح را بررسی کردند. آتش‌بس و عقب‌نشینی روسیه و اجتناب اوکراین از پیوستن به ناتو در عوض دریافت تضمین‌های امنیتی از جانب دیگر کشورها مفاد مهم این پیمان بود. (france24, 2022: 18) زلنسکی این پیمان را پذیرفت و به مردم وعده رفراندوم داد. اما باز هم رهبران غربی کارشکنی کردند. آنها اتهاماتی مبنی بر انجام جنایات جنگی در بوچا^۱ و ماریوپول^۲ به روسیه وارد کردند. همان زمان که مذاکرات صلح در جریان بود، تحریم‌های شدیدتری علیه روسیه وضع شد و سران کشورهای غربی یک‌صدا زیر میز مذاکره زدند. (Turuk, Natasha, 2022: 17) اظهارات جو بایدن که «پوتین نمی‌تواند در قدرت باقی بماند»، آتش جنگ‌طلبی را افروخته‌تر کرد. روشن شد که هدف اصلی آمریکا، تغییر رژیم در روسیه است. حمایت غرب از اوکراین رهبران این کشور را به محاسبات غلط انداخت.

روزهای اول حمله فراز و نشیب زیادی برای روسیه داشت. کارشناسان غربی شکست روسیه در تسخیر کی‌یف و خارکیف را ضربه‌ای جدی به برنامه جنگی روسیه و نشانه ضعف این کشور تفسیر می‌کردند. اما روس‌ها در برخی مواضع دیگر درست عمل کردند. آنها توانستند بخش وسیعی از ارتش اوکراین در شمال را منکوب کنند و بیشتر سواحل دریای سیاه و آزوف در اوکراین را تحت اشغال خود درآورند. این نواحی پلی بین کریمه و دنباس بود. اما ویرانگرانه‌ترین حمله روسیه، محاصره ماریوپول بود؛ شهری در جنوب شرقی اوکراین که محل استقرار هنگ آزوف، اصلی‌ترین دشمن روسیه بود. اولین مرحله از حمله روسیه مرگ و تباهی زیادی بر جای گذاشت. عفو بین‌الملل روسیه را به کشتار عمدی غیرنظامیان، تجاوز، شکنجه و رفتار غیرانسانی با اسرای جنگی و استفاده از بمب‌های خوشه‌ای در مناطق غیرجنگی متهم کرد. روسیه در ماه‌های نخستین جنگ، به

¹ Bucha

² Mriupol

بخش مهمی از اهداف خود دست یافت. در آخر می ۲۰۲۲ روسیه تمام ایالت لوہانسک را به تصرف خود درآورد. زلنسکی در ژوئن ۲۰۲۱ اعلام کرد که روسیه ۲۰ درصد از خاک اوکراین را تصرف کرده است. (Reuters, 2022: 27)

۳-۳- پاسخ امریکا و ناتو

امریکا بلافاصله بعد از حمله روسیه، حدود ۵ میلیارد دلار به اوکراین کمک نظامی کرد. کشورهای عضو ناتو هم تامین سلاح و آموزش نیروهای اوکراین را بر عهده گرفتند. رسانه‌های غربی همگی به حمایت از اوکراین آمدند و جنایات ارتكابی خود را به دشمن‌شان نسبت می‌دادند. آنها با سلطه بر رسانه‌ها، روسیه را مقصر اصلی و پوتین را فردی دیوانه جلوه دادند. هر گلوله توپ روسی که به ساختمان‌ها برخورد می‌کرد را تهاجم عمدی روس‌ها به غیرنظامیان قلمداد می‌کردند و کل این جنگ را یک نسل‌کشی می‌دانستند. مقام امنیتی سابق امریکا، ویلیام آرکین در مقاله‌ای بر اساس اسناد لو رفته از پنتاگون ادعا کرد مسئولان امریکا به دنبال افزایش تنش‌ها با روسیه هستند. او گفته بود لشکرکشی ارتش روسیه، برخلاف رویه معمول امریکا، از نیروی هوایی خود به طور محدود استفاده می‌کند. آرکین مدعی بود به رغم جو سنگینی که غرب علیه روسیه به راه انداخته، آنها هیچ شاهدهی مبنی بر اینکه نیروهای روس عمداً غیرنظامیان را با توپخانه یا عملیات هوایی هدف قرار داده باشند پیدا نکرده‌اند. مقامات امریکایی خاطر نشان کرده بودند که در کی‌یف، شهری با دو میلیون و هشتصد هزار نفر جمعیت، تنها ۵۵ ساختمان تخریب شده و فقط ۲۲۲ غیرنظامی کشته شده‌اند. (Arkin, 2022: 44)

در می ۲۰۲۲ کنگره امریکا کمک ۴۰ میلیارد دلاری دیگری به اوکراین را تصویب کرد. حتی یک نماینده دموکرات هم با این طرح مخالفتی اعلام نکرد؛ برنی سندرز، سناتور مخالف سرسخت سیاست‌های امریکا و تنها مخالف جنگ امریکا با ویتنام، نیز در میان نمایندگان وقت امریکا بود. (London, 2022: 9) معدودی از نمایندگان جمهوریخواه با این طرح مخالفت کردند. تا لحظه نگارش این مقاله، پیشنهادهای زیادی برای صلح از جانب ده‌ها نفر از سران کشورها از جمله فرانسه، آلمان، ایتالیا و چین مطرح شده که همگی با مخالفت امریکا روبرو شده است. (Qingqing, 2023: 7)

۳-۴- ناتو: اسطوره در برابر واقعیت

رسانه‌های غربی با تغییر واقعیت، ناتو را اتحادی دفاعی و نیرویی برای صلح و ثبات جهان و بی‌ضرر برای روسیه به تصویر می‌کشند و آن را فقط بهانه پوتین برای حمله وانمود می‌کنند. اما واقعیت این است که بدون گسترش ناتو به سوی مرزهای روسیه، حمله روسیه بسیار نامحتمل می‌بود. امریکا، کانادا و ده کشور اروپای غربی در سال ۱۹۴۹ ناتو را تاسیس کردند تا کمونیسم شوروی را مهار کنند و جلوی رشد آن از اروپای شرقی به سمت غرب را بگیرند. ناتو بعد از جنگ سرد پا به پای امریکا در صربستان، افغانستان و لیبی جنگ‌افروزی می‌کرد. امریکا تاسیسات اتمی‌اش را در پنج کشور اروپایی عضو ناتو مستقر کرده بود. ماده پنجم ناتو اشعار می‌دارد که اگر کشوری به یکی از اعضای ناتو حمله کند، دیگر اعضا این حمله را حمله به همه اعضا قلمداد می‌کنند و به کشور مورد حمله یاری می‌رسانند. ماده پنج عملاً این کنش جمعی را محدود به «بازیابی حفظ امنیت منطقه آتلانتیک شمالی» محدود کرده است. (nato.int, 2022: 39) بنابراین این خود نوعی بازگذاشتن درب جنگ‌افروزی است. بعد از محو شدن پیمان ورشو، ناتو هم باید انحلال خودش را اعلام می‌کرد. اما ناتو به رغم وعده عدم گسترش حتی یک اینچ به سمت روسیه، تعداد اعضای خود از ۱۲ کشور را به ۳۰ کشور افزایش داد. گسترش ناتو از این نظر هم برای امریکا سود داشت که مانعی بر سر استقلال نظامی و اقتصادی آلمان و فرانسه بود. در سال ۲۰۰۴ هفت کشور اروپایی سابقاً جزء شوروی و امپراتوری روسیه در دوران سزار مثل استونی، لاتویا و لیتوانی هم به ناتو پیوستند. غیر از پوتین، برخی از کارشناسان غربی هم نسبت به این وضعیت بارها و بارها به امریکا هشدار داده بودند. (Mearscheimer, 2022: 19)

در طی دوران جنگ سرد، اعضای ناتو و ورشو پرده آهنین بین شرق و غرب را به عنوان مرز سرسخت بین خود پذیرفته بودند. اما بعد از جنگ سرد، ناتو ماموریت‌های جدیدی برای خودش تعریف کرد. ناتو در سال ۱۹۹۲ به خاطر مداخله در

یوگسلاوی و بوسنی، از پیمانی دفاعی به سازمانی تهاجمی تبدیل شد. از همین دوران بود که عملیاتی همچون بمباران جاده‌ها و خطوط راه‌آهن، تجهیزات آب و فاضلاب و نیروگاه‌های برق و هر نوع زیرساخت اقتصادی، ریختن هزاران بمب بر سر مردم عادی و هزاران جنایت دیگر شروع شد و در افغانستان، عراق و لیبی هم تکرار شد. (muse. Jhu, 2021: 71) برنامه ملحق‌شدن اوکراین به ناتو هم در زمان کوچما در سال ۲۰۰۲ شروع شد. در سال ۲۰۰۸ بود که ناتو در بیانیه خود وعده داد گرجستان و اوکراین اعضای این سازمان خواهند شد. از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ یانوکویچ در تصمیمی عاقلانه پرونده عضویت در ناتو را بست. اما بعد از او اعضای مجلس اوکراین قانون اساسی این کشور را اصلاح کردند تا راه برای پیوستن به ناتو باز شود. زلنسکی هم در سال ۲۰۲۰ استراتژی جدید امنیت ملی خود را منتشر کرد که در آن به اوکراین اجازه می‌داد به عضویت کامل ناتو درآید. (france24, 2021: 6)

ناتو در سال ۲۰۰۶ تصمیم گرفت اعضای این سازمان تا سال ۲۰۲۴ بودجه‌های نظامی خود را به دو درصد تولید ناخالص داخلی‌شان افزایش دهند. بسیاری از کشورهای اروپایی با این تصمیم مخالف بودند، به خصوص که با دوران کرونا و افت وضعیت اقتصادی بسیاری از کشورهای دنیا مصادف شدند. تا سال ۲۰۲۱ تنها ۱۰ عضو از ۳۰ عضو ناتو به این هدف ۲ درصدی نائل شدند. در سال ۲۰۲۰ ناتو سندی به نام «ناتو ۲۰۳۰: متحد برای دورانی جدید» منتشر کرد. در این سند، روسیه و چین با برجسی «اقتدارگر» مهم‌ترین رقبای استراتژیک معرفی شدند. (nato.intl, 2014: 8) اما در حالی که آمریکا چین و روسیه را تهدید می‌دید، رهبران تجاری اروپا آنها را شرکای اصلی اقتصادی خود می‌دانستند. در سال ۲۰۲۰ چین از حیث تراز بازرگانی جایگزین آمریکا در اروپا شد و روسیه هم به مهم‌ترین تامین‌کننده نفت و گاز در اروپا تبدیل شد. اوضاع در اروپا اصلاً به نفع آمریکا نبود. در سال ۲۰۲۱ شورای روابط خارجی اتحادیه اروپا در ده کشور اروپایی عضو ناتو بعلاوه سوئد نظرسنجی‌ای با مشارکت ۱۵۰۰۰ نفر انجام داد. نتیجه این بود که تنها ۲۲ درصد آنها در رویارویی با چین و ۲۳ درصد در رویارویی با روسیه حاضر به مداخله بودند. (statista.com, 2022: 7) حمله روسیه به اوکراین، کشیده شدن جنگ به داخل قاره اروپا و نشان دادن روسیه در نقش مهاجم همه چیز را تغییر داد، اتحاد اروپا با غرب را مستحکم کرد و کشورهای اروپایی را وادار به خرید تسلیحات از آمریکا کرد. کشورهای عضو ناتو سیل سرباز و تسلیحات خود را روانه کشورهای اروپایی از جمله کشورهای نوعاً بیطرفی همچون اسلواکی، مجارستان، بلغارستان و رومانی و سوئد و فنلاند کرد. بدیهی است که روسیه این حجم از یارگیری علیه خودش را به عنوان تهدیدی وجودی علیه خود محسوب می‌کند.

روسیه در کسب نتایج جنگ موفقیت‌های مهمی به دست آورد که از دید رسانه‌های جریان اصلی مغفول ماند، اما در عین حال شکست‌هایی هم داشت. خرسون و ماریوپول به سرعت تحت اشغال روس‌ها درآمد. آنها به سمت خارکیف حمله کردند. روسیه از تسخیر کی‌یف بازماند. پوتین دلیل بازگشت نیروهای خود از حمله به کی‌یف را به نمایندگان سیاسی افریقای جنوبی که خواهان صلح بودند اینگونه توضیح داد که تیم مذاکره‌کننده از سمت زلنسکی در ترکیه به نیروهای روسی تعهد داده بود که وارد صلح بشود و به سمت ناتو نرود. بنابراین از پوتین درخواست شده بود که از کی‌یف عقب‌نشینی کند. (pravada.com, 2023: 8) البته یکی از شکست‌های روسیه در خارکیف بود. روسیه به رغم شکست‌هایی که در نقاطی مثل خارکیف داشت، توانسته بود مواضع خود را حفظ و تثبیت کند. روس‌ها اینقدر مین‌گذاری در این مناطق انجام داده‌اند که در ضدحمله تابستان ۲۰۲۳ اوکراینی‌ها حدود هفتاد هزار نفر از نیروهای خود را از دست داده‌اند. (Tangalakis-Lippert, Katherine, 2023: 8)

۴- نتیجه

در این مقاله سعی کردیم نشان دهیم که ایالات متحده آمریکا از ابتدا به دنبال جنگ‌افروزی در اوکراین از طریق افزایش شکاف‌های اجتماعی، پیاده کردن نسخه‌های اقتصادی ضدملی، تقویت گروه‌های افراطی نژادپرست و بدعهدی در انعقاد معاهدات بین‌المللی و ایفای تعهدات آن بوده است. پرسش این است که هدف آمریکا از این جنگ‌طلبی چه بوده و چه دستاوردی برای

آن داشته است؟ مروری بر وقایع ذکر شده در این مقاله، نشان از آن دارد که امریکایی‌ها همچنان قائل به اهمیت اروپا از منظر امنیتی برای خود هستند. شاهد مثال آنکه امریکا از سال ۲۰۱۸ به بعد نه تنها پایگاه‌های نظامی خود در اروپا را کاهش نداده‌اند، بلکه آن را اضافه هم کرده‌اند. از نظر آنها اولاً منطقه اروپا خودش مستعد درگیری امنیتی و ایجاد مزاحمت برای هژمونی امریکاست. بسیاری از احزاب اروپایی در دوران بعد از جنگ جهانی دوم از نقشی که کشورشان در عرصه روابط بین‌الملل ایفا می‌کند راضی نیستند. احتمال زیادی وجود دارد که با توجه به مشکلات اقتصادی پیش روی این قاره باز هم این احزاب گسترش پیدا کنند و نظم امریکایی را به زیر سوال ببرند. هدف دوم امریکا، وابستگی اروپا از لحاظ انرژی به ایالات متحده بوده است. انفجار در بزرگ‌ترین خط لوله انتقال گاز جهان یعنی نورد استریم و قطع همکاری‌های گازی و نفتی روسیه با اروپا، مخصوصاً آلمان، این کشورها را بیش از پیش وابسته به انرژی امریکا به چندین برابر قیمت کرده است. اینچنین است که اروپا تا گلو در بحران انرژی گیر کرده است. در این چهارچوب، از اولویت‌های نخست امریکا، حفظ نظام تک‌قطبی است که از اوایل دهه ۱۹۹۰ آن را ایجاد کرد. ایالات متحده به خوبی می‌داند که سلاح‌های ارسالی‌اش به اوکراین در دراز مدت توان بر هم زدن توازن جنگ به نفع اوکراین را ندارد. زیرا روس‌ها هم به لحاظ فرهنگی و از حیث نظامی اهل مماشات در این زمینه نیستند و این جنگ را بحرانی وجودی علیه خود می‌دانند. ماشین نظامی روسیه به کار افتاده. آنها از چین، کره شمالی و ایران سلاح‌های زیادی خریداری کرده‌اند. امریکا به این موضوع وقوف کامل دارد. از این رو، جنگ را به سمت جنگی فرسایشی برده و همانطور که می‌بینم در اروپا بحران انرژی خلق کرده است. بسیاری از صنایع خودروسازی در آلمان در حال ورشکستگی هستند. قاره اروپا به دلیل بحران‌های اجتماعی ناشی از مهاجرت اوکراینی‌ها به شدت تضعیف شده است. تکرار کلیشه‌های جنگ‌طلبانه مثل حکومت غیردموکراتیک در روسیه یا جنون پوتین و امثال آن دستاورد دیگری به جز تحریض اوکراین برای هدف قرار دادن زیرساخت‌های درونی روسیه و تشویق روسیه برای حمله به خاک اروپا ندارد. برای دست یافتن به این هدف، امریکا با بسیج رسانه‌های جریان اصلی مرتباً نیت روسیه از این جنگ را به زیر سوال می‌برد و از آن سوءتعبیر می‌کند.

روسیه با درکی که از فشار امریکا در برابر خود داشت سعی کرد موقعیت خود را تقویت کند. این کشور دست بالا را در همکاری با کشورهایی مثل چین، ایران، کره شمالی و هند حفظ کرد؛ سعی کرد حضور نظامی و اقتصادی خود در افریقا را گسترش دهد و بر فشارهای اقتصادی ناشی از تحریم‌ها غلبه کند. موضع برتر روسیه در زمینه انرژی، غلات و بمب اتم مانع از آن شده که این کشور به کشوری منزوی و تنها تبدیل شود. روس‌ها از این ابزارها نهایت استفاده را برده‌اند. «نظامی‌زدایی» هدفی بسیار مهم برای روسیه است. گسترش ناتو به سوی مرزهای روسیه کشورهایی مثل اوکراین را به سنگری در برابر روسیه تبدیل کرده‌اند. بعد از فروپاشی شوروی، دولت امریکا به روسیه وعده داد که از دیوار برلین حتی یک اینچ هم آن طرف‌تر نخواهد رفت. روسیه که با نقض عهد مدام غرب روبرو بود، که آخرین آن هم قرارداد مینسک دو بود که شاهد بدعهدی عیان غرب بودیم، چاره‌ای به جز برخورد نظامی ندید. هدف دوم روسیه هم با سیاست اعلامی آن انطباق دارد. هدف روس‌ها حذف نیروهای شبه‌نازی از ساختار قدرت اوکراین بوده است. همانطور که در مقاله گفته شد، دیدگاه‌های غیرانسانی این گروه‌ها در قبال روس تبارها باعث کشته‌شدن ده‌ها هزار نفر در شرق اوکراین شده بود. برای رسیدن به این منظور روسیه اکنون راهکار را در جدا کردن حدود بیست درصد از بخش شرقی اوکراین دیده است. به نظر می‌رسد اکنون هیچ توافقی بدون پذیرفتن جداسازی خاک اوکراین معنا و مفهومی نداشته باشد. فریب خوردن سیاستمداران اوکراین مثل زلنسکی از سیاست‌های غربی و اتکا به ایالات متحده، عدم آشنایی با واقعیت‌های روابط بین‌الملل، افول مالی اوکراین به خاطر فساد مالی زمامداران و افزایش تلفات در جنگ آنها را در موضع ضعف گذاشته است. اکنون روسیه بر خلاف پیش‌بینی ایالات متحده امریکا، به چین نزدیک شده، پیمان‌های مخالف هژمونی دلار مثل بریکس و شانگهای را با قدرت به پیش برده، تمام تلاش‌های حقوقی غرب از جمله حکم دیوان کیفری بین‌المللی را خنثی کرده، به نحوی که هیچ کشوری جرات اجرای آن را در خود نمی‌بیند. در نتیجه اقدامات امریکا برای جلوگیری از رشد قدرت‌های رقیب و حفظ نظام تک‌قطبی با مانعی جدی روبرو شده است.

منابع

- افراسیابان، وحید سه‌گانه امریکا، روسیه و اوکراین در ساختار نظام بین‌الملل در نشریه پژوهش ملل، اردیبهشت ۱۴۰۱ (صص ۹۹ تا ۱۱۶)
- شکوهری، سعید سوءبرداشت‌ها پوتین و جنگ ۲۰۲۲ اوکراین در مطالعات اوراسیای مرکزی پائیز و زمستان ۱۴۰۱ (صص ۲۶۸ تا ۲۸۸)
- کریمی فرد، حسین هویت و ژئوپولیتیک؛ شرق‌گرایی و غرب‌گرایی در سیاست خارجی اوکراین در نشریه سیاست خارجی پائیز ۱۴۰۱ (۱۸۱-۲۰۲)
- محمدی، معصومه آثار و پیامدهای منازعه اوکراین و روسیه در پژوهشنامه تاریخ، سیاست و رسانه زمستان ۱۴۰۱ شماره ۲۰ (صص ۱۲۷ تا ۱۵۶)
- نوروزی، پژمان؛ هلال‌ات، عماد؛ مقومی، امیررضا واکاوی جنگ روسیه و اوکراین از منظر امنیت هستی‌شناختی در فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز زمستان ۱۴۰۱. شماره ۱۲۰ (از صفحه ۱۱۳ تا ۱۳۵)
- Benjamin, M., & Davies, N. J. (2022). "End War in Ukraine," Says 66 Nations at UN General Assembly. *CounterPunch*.
- Kristensen, H. M., McKinzie, M., & Postol, T. A. (2017). How US nuclear force modernization is undermining strategic stability: The burst-height compensating super-fuze. *Bulletin of the Atomic Scientists, 1*.
- Mearsheimer, J. J. (2003). *The Tragedy of Great Power Politics (Updated edition)*. WW Norton & Company.
- Waltz, K. N. (1964). The stability of a bipolar world. *Daedalus*, 881-909.
- <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/9/what-is-the-minsk-agreement-and-why-is-it-relevant-now>
- <https://www.newsweek.com/putins-bombers-could-devastate-ukraine-hes-holding-back-her-es-why-1690494>
- https://www.army.mil/article/15056/ukrainians_complete_mission_in_iraq
- <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/how-ukraines-orange-revolution-shaped-twenty-first-century-geopolitics/>
- <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2022/02/13/how-ukraines-association-agreement-with-the-eu-has-helped-strengthen-the-countrys-resilience-to-russian-pressure/>
- <https://www.britannica.com/topic/Ukraine-crisis>
- <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9476/>
- <https://www.csis.org/analysis/russian-and-ukrainian-spring-2021-war-scare>
- <https://www.france24.com/en/live-news/20220922-erdogan-emerges-a-key-mediator-in-ukraine-war>
- <https://www.france24.com/en/live-news/20210406-ukraine-urges-nato-to-speed-up-membership-in-signal-to-moscow>
- <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67828>
- <https://www.reuters.com/world/un-biden-will-ask-world-stick-with-ukraine-2023-09-19/>
- <https://www.intellinews.com/imf-ranks-ukraine-as-europe-s-poorest-country-150301/>
- <https://khanna.house.gov/media/in-the-news/congress-bans-arms-ukraine-militia-linked-neo-nazis>
- <https://thebulletin.org/2017/03/how-us-nuclear-force-modernization-is-undermining-strategic-stability-the-burst-height-compensating-super-fuze/>
- <https://www.kyivpost.com/post/16161>

<https://www.reuters.com/article/us-ukraine-russia-glazyev/putin-aide-warns-u-s-on-ukraine-says-russia-could-act-idUSBREA151N520140206>

<https://www.wsws.org/en/articles/2022/05/16/dsaw-m16.html>

<https://time.com/6244479/himars-rockets-ukraine-russia/>

<https://abcnews.go.com/Politics/trump-admin-approves-sale-anti-tank-weapons-ukraine/story?id=65989898>

<https://www.foreignaffairs.com/ukraine/playing-fire-ukraine>

<https://muse.jhu.edu/article/20764>

https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm#:~:text=Article%20%20provides%20that%20if,to%20assist%20the%20Ally%20attacked.

https://www.cidob.org/publicaciones/serie_de_publicacion/opinion_cidob/2022/nuclear_rhetoric_escalation_and_risks_of_miscalculation_in_ukraine

<https://www.nytimes.com/2023/08/18/us/politics/ukraine-russia-war-casualties.html>

<https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2012-11-28/electoral-success-svoboda-party-consequences-ukrainian>

<https://www.brookings.edu/articles/russias-draft-agreements-with-nato-and-the-united-states-intended-for-rejection/>

<https://www.politico.com/news/magazine/2022/05/11/covert-operation-ukrainian-independence-haunts-cia-00029968>

<https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/07/29/7413328/>

<https://www.globaltimes.cn/page/202303/1287513.shtml>

<https://www.reuters.com/article/us-usa-ukraine-tape-idUSBREA1601G20140207>

<https://www.reuters.com/world/europe/russia-occupies-20-ukraines-territory-zelenskiy-2022-06-02/>

<https://www.hindustantimes.com/world-news/volodymyr-zelensky-news-russia-ukraine-war-ukrainian-president-officials-embezzled-400-million-from-aid-report-101681440443117.html>

<https://www.statista.com/statistics/660842/survey-on-perception-of-nato-membership-in-sweden/>

<https://www.businessinsider.com/ukraine-counteroffensive-more-or-less-double-fatalities-2023-8>

<https://www.theguardian.com/world/2014/may/25/petro-poroshenko-ukraine-president-wins-election>

<https://today.rtl.lu/news/luxembourg/a/1932971.html>

<https://www.cnn.com/2022/04/04/ukraine-russia-facing-new-sanctions-after-alleged-atrocities-in-bucha.html>

<https://www.usatoday.com/story/news/world/2013/12/12/ukraine-eu-yanukovych/3995887/>

<https://usafacts.org/articles/how-much-money-has-the-us-given-ukraine-since-russias-invasion/>

<https://www.youtube.com/watch?v=6xkPfyezNbA>